

BERGSLUFT

www.elinwagner.se

MEDLEMSBLAD FÖR ELIN WÄGNER-SÄLLSKAPET

Ann-Margreth har ordet...

Året börjar närma sig sitt slut och precis då vi har firat det nya påhittet med halloween så trängs redan tomtarna i butiker och gallerior. Vi hade dock ett par lite större aktiviteter i november.

Vi firade Elin Wägner, som för 80 år sedan valdes in bland De Aderton både med ett program i Svenska Akademiens børsal och **Årets Småskrift**.

På **Kronobergs bokmessa** den 23 november på Växjö stadsbibliotek höll två av våra styrelsemedlemmar i var sin programpunkt: *Dagmar Brunow* talade om Elin och filmen. *Anna Salomonsson* deltog i ett samtal om platsens betydelse för författaren.

Årets Väckarklocka 2024 delades ut till Katarina Wennstam den 13 oktober. Inför ett fullsatt Fria Ordets hus höll hon en uppskattad och tankeväckande föreläsning om kvinnors och flickors villkor som de gestaltar sig i hennes senaste romaner, som utspelar sig framför allt i Stockholm vid sekelskiftet 1900. Som inramning till Katarina lyssnade vi till musik från ett par elever från S:t Sigfrids folkhögskola samt en uppläsning av en text av Peter Forsgren, som berör samma ämne som Katarina Wennstam tar upp - kvinnor och flickors utsatthet. Länk finns på hemsidan.

Göteborgs bokmessa gick av stapeln i september och vi delade som vanligt monter med Pär Lagerkvist-samfundet.

Till våren kommer en ny **Elin Wägner-vecka** att äga rum under V 10, planeringen pågår för fullt. Håll utkik på elinwagner.se och lillabjorka.se!

Växjö kommun planerar tre bokcirkelträffar i mars. Kronobergs tre litterära sällskap har blivit ombedda att hålla i varsin. Jag håller i cirkeln om Elins roman *Åsa-Hanna* den 19 mars.

Med det här utskicket får ni också vår nya småskrift som handlar om de tre första kvinnorna i Svenska Akademien.

Ann-Margreth Willebrand, ordförande

Det är åter dags att betala in årsavgiften på **200 kr** till Elin Wägner-sällskapet.

Bankgiro 645-0126 eller **Swish 1234425021**.

Sista datum för betalning **den 31 januari 2025**.

80 år

Ett hundratal av vännerna firade den 6 november att Elin Wägner för 80 år sedan blev den andra kvinnan bland De Aderton. Det blev både seminarium i Svenska Akademiens børsal och **Småskrift om de första kvinnorna – Selma Lagerlöf, Elin Wägner och Kerstin Ekman**.

Marianne Enge Swartz, Anna-Karin Palm och Jonas Gren.
V.ordf. Ann-Christin Gunnarsson skymtar i bakgrunden.

Det var härligt att komma till Källargränd 2 i Gamla Stan på onsdag eftermiddag och se kön av människor som väntade på att bli inläppta till Elin Wägner-sällskapets femte (1994, 2004, 2009, 2014, 2024) arrangemang i den festliga guldprydda børsalen. Läs om dem på hemsidan under rubriken "Årsmöten".

Berit Linden från Sällskapet hälsade välkommen. Så trädde Elin Wägner själv in i salen, gestaltad av *Marianne Enge Swartz* i en kopia av den blå klänningen som Elin bar vid inträdet. *Anna-Karin Palm* föreläste om "de tre första". Som avslutning hade *Jonas Gren* "närläst" *Väckarklocka* och bjöd på en sonettkrans ur sin diktsamling *Tävlingsdräkten*.

V. ordförande Ann-Christin Gunnarsson avtackade!

Läs mer i Småskriften och kolla hemsidan för foton och länkar till föreläsningarna./mes

Stort intresse för sällskapsliv

Så var den över – Bokmässan 2024 – och Elin Wägner-sällskapet kunde packa ihop sina pinaler efter fyra intensiva dagar. Vi delade som vanligt monter med Pär Lagerkvist-samfundet. Och som vanligt fick vi fantastisk hjälp i montern av de idoga göteborgsdamerna, Mona och Marianne. STORT TACK!

I år kunde de två – liksom Ann-Christin Gunnarsson-Axelsson och Peter Forsgren – glädjas åt alla goda samtal som vi hade med ovanligt många unga människor, som visade stort intresse för Elin! Det lovar gott inför framtiden. Stort intresse för de litterära sällskapen och *Parnass* visade också fredagens *Göteborgsposten*. Ledarskribenten Mattias Bred skrev:

Om något ska lyftas fram särskilt från Bokmässan är det de litterära sällskapen som samlas kring enskilda författare ur den äldre och nära historien. Det finns över hundra sådana sällskap i Sverige och tillsammans ger de ut tidskriften Parnass. Sällskapens betydelse är svår att överskatta. Inte bara för att författarskap ska överleva tidens tand utan också för att vara med och ta fram nya perspektiv och förståelse för författarskap som Vilhelm Moberg och Selma Lagerlöf.

Värmande ord i bistra tider för sällskapen. Under mitt samtal med *Parnass* redaktör Charlotta Kåks Röshammar med rubriken *Res litterärt i författarnas fotspår* fick åhörarna föreslå vilken författarinna de skulle önska få sin egen staty. Ett av förslagen var Sonja Åkesson. En sökning efteråt visade att 2019, samma år som Sonja Åkesson-sällskapet lades ned fick hon ett reliefporträtt på Almedalsbiblioteket!

På eftermiddagen berättade jag var man kan hitta författarinnors minnesmärken i Sverige. /Berit Linden

Årets tema Lilla Björka 100 år

Fredagen den 28 februari - lördagen den 8 mars 2025 är det åter dags för Elin Wägner-veckan i Växjö med omnejd. Årets tema är Lilla Björka 100 år. Veckan bjuder på film, föredrag, konserter, samtal, teaterföreställningar och utställning. Broschyr med programmet finns på Elin Wagners och Lilla Björkas hemsidor och läggs ut runtom i Växjötrakten.

Väckarklocka på engelska

Sedan en tid tillbaka marknadsförs en e-bok på bokhandelssajterna som en engelsk översättning av Elin Wagners *Väckarklocka*. *Bergsluft* bad Linda Schenck, yrkesverksam översättare mellan svenska och engelska, att bedöma översättningen. Den är av synnerligen stort intresse i och med att *Väckarklocka* aldrig har översatts till engelska tidigare.

Den föreliggande översättningen är tyvärr alldeles för bokstavstrogen för att kunna läsas och förstås av en engelskspråkig läsare. Resultatet blir för klumpigt för att erbjuda smidig läsning på engelska. E-boken, som säljs under titeln *Alarm Clock*, är översatt och utgiven av Emma Bayne. Den finns endast som e-bok, är inte paginerad utan är uppdelad i 1051 nummerade stycken, och har försetts med en notapparat. Noterna kunde tyvärr vara mer fullständiga och bättre interpunkterade och många av noterna utgör onödiga upprepningar.

Det problematiska med översättningen syns redan i de första meningarna:

”Denna sommar har en väckarklocka ringt genom huset **klockan ½8** varje morgon.” På engelska får man läsa: “This summer, an alarm clock has been ringing through the house **at 1/28** every morning.”

klockan ½8 är visserligen ett ovanligt sätt att ange tiden i ett litterärt verk, men det råder ingen tvekan om att det rör sig om klockan halv åtta på morgonen och inte klockan 01:28, som här anges.

Och direkt vidare: ”Då har jag **släppt** skrivmaskins-tangenterna eller vad jag har haft **under händerna** för att söka lyssna ut vilken verkan ringningen har fått där inne i studentens rum.” ”Then I have **let go of** the typewriter keys or whatever I have had in my hands to listen to the effect of the ringing in the student’s room.” På engelska låter det därmed som om berättaren håller fast vid tangenterna på skrivmaskinen.

Bedömarens förslag till översättning: “This past summer, an alarm clock has rung in our building at 7:30 each morning. When it rings, I lift my hands from the typewriter keys or drop whatever I am doing in an effort to determine the effect of that ringing in the student’s room.”

Det finns ord och uttryck som är problematiska att översätta i sitt sammanhang. Ett relevant exempel är ordet ”borgerlig,” som har många konnotationer. Bayne översätter ”borgerlig” genomgående med ”bourgeois,” som visserligen fungerar ibland men inte alltid. I synnerhet inte när det gäller politik, som motsats till socialdemokratisk. Då blir det tydligare, om än klumpigare, att översätta ”borgerlig” med ”right-of-center” eller något dylikt.

Översättaren har också valt att genomgående översätta svenskans ”man” med engelskans ”you”. Det

fungerar utmärkt ibland, och på somliga ställen inte alls.

En annan svårighet för alla översättare är att bestämma hur nära originalet man ska ligga beträffande satsföljd. Men när frågan: "Men hur skulle det inte stimulera oss till att göra erfarenhet

och dra slutsatser, om man någon gång förmått sig att antyda de nya rönens samband med den nya erfarenheten!" översätts med (stycke 255):" "But how it would not stimulate us to make experiences and draw conclusions, if one ever dared to suggest the connection of the new findings with the old experience!"

Utöver ordföljden ("But how it would not stimulate us" kan jag nämna att man på engelska inte brukar "make experiences," utan "have experiences". Men en del saker blir alldeles ypperliga, som här till exempel när "antydning" översätts med "dare to suggest". Min slutsats är att allt inte är undermåligt, men tillräckligt mycket för att helheten blir svårsmält på engelska.

I denna vår samtid när AI blir mer och mer utnyttjat, ligger det nära till hands att tro att en AI-översättning kanske ligger till grund för denna text. Jag kan inte avgöra det, men det är förstås möjligt. Under alla omständigheter finns det fortfarande utrymme för en flytande och väl genomtänkt översättning av Elin Wägners *Väckarklocka*. /Linda Schenck

Sommarjobb med författare

Vi är fyra tjejer som har fått sommarjobba i tre veckor på Tranströmerbiblioteket i Stockholm. Under dessa veckor har vi gjort en stadsvandring om Elin Wägner. Vi har forskat om Wägners liv och verk och har bland annat fått besöka Stockholms stadsarkiv och gått andra stadsvandringar för inspiration. Vi fick även möjlighet att tala med Marianne Enge Swartz, vilket var ett mycket lärorikt möte.

Det som verkligen fångade vårt intresse var att följa Wägners resa genom hennes deltagande i kampen för kvinnors rösträtt. Hennes drivkraft är otroligt inspirerande och vi tackar henne för våra rättigheter, som hon varit med och gjort självklara.

Är ni intresserade av att gå vår vandring kan ni ladda ner appen "Det litterära Stockholm" och gå vår stadsvandring som startar på Norrtullsgatan 10, där Elin Wägners litterära skylt sitter.

Polly, Hanna, Flora och Tyra

Jag mötte Polly, Hanna, Flora och Tyra på Zoom. Det var ett fint möte från min sida också! De var väl pålästa och ställde så bra frågor. Hoppas på ett liknande läsinspirerande sommarprojekt för ungdomar även nästa år! /mes

Från Elin Wägner till Flory Gate

Det är april 1935 och Flory Gate i Orrefors får ett vykort från Elin Wägner i Italien. Men det är inte Elin som inleder utan Amelie Posse:

"11.4.35 En mänska, vars handstil vi så ofta sett på adressen till Elin, måste vara särdeles och lite förmer - henne måste vi andra vänner i Elin också få lov att sympatiskt hälsa denna sista dag det förunnas oss att ha henne kvar. Kom hit med henne om två år - om världen ännu står då. Och tills dess lev väl - Amelie P.B.

Du är adopterad på din handstil - voilà. Skriv till: Albergo Sta Chiara, Roma. Elin"

Detta är ett exempel på några av Elins brev och vykort till Flory Gate som digitaliserats inom ramen för projektet *Från Elin Wägner till Flory Gate*. Masterstudenterna Narmin Abdullayeva, Moa Benjaminsson Randén, Ellen Bågmark och Emmy Loft vid Biblioteks- och Informationsvetenskap vid Högskolan i Borås vill visa vilket rikt kulturarvsmaterial som finns ute i landet och hur digitalisering kan tillgängliggöra det. På KvinnSam, Göteborgs Universitetsbibliotek, har de botaniserat i Elin Wägners samling och valt ut två vykort och två brev skrivna till Flory Gate. De har digitaliserat materialet samt bifogat länkar med mera bakgrundsinformation.

<https://narminino.github.io/Digitalisering-for-bevarande-och-tillganglighet/index.html>

Dagmar Brunow

Boken om U - om Ulla Isaksson.

Det var Ulla Isaksson och Erik Hjalmar Linder som fick överta Barbro Alving's material om Elin Wägner och skrev den stora biografien om Elin. Nu sitter jag med en betydligt tunnare bok i min hand, *Boken om U* en biografi om Ulla Isaksson, skriven av hennes barnbarn Malin Isaksson.

Boken är bedrägligt tunn, men mycket tät, både en biografi över en älskad farmor och en genomgång av ett författarskap. Ulla Isaksson var en lika välkänd och uppblåsta författare på sin tid, som Elin Wägner var på sin. Vi som var med på 1960-70-talen minns henne väl.

Malin Isaksson kom att bli den som tog hand om Ullas litterära kvarlåtenskap efter hennes död. Manuskript, brev, dagböcker fyllde ett källarförråd från golv till tak och vi kan följa författarens ansträngningar att följa sin farmor genom livet, från den unga frihetslängsande flickan till den mogna självständiga författaren.

Hon berättar om Ulla Isakssons liv genom livskriser, giftermål, skilsmässor, som mor och farmor men behandlar samtidigt hennes författarskap.

Den egentliga debuten *Ytterst i havet* följdes av en lång rad romaner med kvinnoliv och moderskap som det bärande temat, främst uttryckt i romanen *Paradis-*

torg. Flera av hennes böcker filmades och hon skrev manus till ett antal filmer bland annat "Jungfrukällan".

Erik Hjalmar-Linder och Ulla Isaksson

Elin Wägner-biografen skrev Ulla Isaksson tillsammans med maken Erik Hjalmar Linder. Det hade varit roligt att få veta lite om hur de arbetade med den. Ullas sista bok, *Boken om E*, handlar om hennes förtvivlan och vrede när en älskad make försvinner i en demenssjukdom.

Det är i sådana avsnitt som Malin Isaksson har sin styrka; när hon inkännande och varmt, genom citat och minnen beskriver sin farmor. Men boken handlar både om Ullas författande och Malins egen kamp med det stora materialet. Det gör att läsprocessen bryts. Trots detta läser man med intresse. Malin Isaksson gör en stor insats för att åter föra Ulla Isaksson in i ljuset igen. Det är dags att aktualisera Ulla Isaksson och att läsa hennes böcker.

/Eva Persson

Ny Wägneravhandling

Den 22 november disputerade Maria Mårzell vid Södertörns högskola på avhandlingen *Fredstematikens kritiska potential. Feminism, militarism och kolonialism hos Frida Stéenhof, Elin Wägner och Hagar Olsson*.

Avhandlingen inleds med ett översiktscapitel om hur fredstanken tidigare skildrats i svensk och finlandssvensk litteratur och ett annat om den internationella feministiska fredsrelsens utveckling alltifrån Mary Wollstonecraft till tiden för det första världskriget.

Ett huvudsyfte med avhandlingen är att undersöka hur fredstanken tas upp i skönlitterära verk av de tre författarna och hur de anknyter till den internationella diskussionen om fred. Var och en ägnas ett eget kapitel och det om Elin Wägner behandlar *Den befriade kärleken* (1919) och *Den förödda vingården* (1920). Analysen av den förra romanen visar bland annat hur diskussionen om fred kombineras med kritik av den

europiska imperialismen och kolonialismen, medan analysen av den senare understryker hur denna roman mynnar ut i tanken att fred endast kan åstadkommas om det patriarkala samhället omvandlas till ett annat samhälle, präglad av judisk-kristna matriarkatsideal.

Maria Mårzells mycket gedigna avhandling tar upp två Wägner-texter som inte hör till de mest kända eller utforskade. Därför framstår analysen av dem desto angelägnare. Mårzell visar att de utgör viktiga delar av Elin Wägners diskussion om kvinnan och freden liksom hur de är förankrade i en bred internationell idémässig och politisk kontext.

/Peter Forsgren

Pennskaft till Cecilia Uddén

Pennskaftet – en förening för kvinnliga journalister och fotografer, bildad 1988 – delar ut ett årligt pris som i år gick till *Cecilia Uddén*. Cecilia premieras för sin insatta bevakning av ett svårmanövrerat område med utgångspunkt i vanliga människors liv, liknande Elin Wägners internationella engagemang.

Cecilia Uddén kommenterar utmärkelsen:

"Fantastiskt. En stor ära att få pris i Elin Wägners namn. Jag önskar ofta att jag vågat vara lika "besvärlig" som hon ansågs vara. Det är tyvärr ofta en förutsättning för framsteg. Rösträtt till exempel.

Jag tänker ofta på vad Suzanne Osten, en annan kvinnlig ikon, sa i sitt sommarprogram: om du inte får JA, så har du inte tjatat tillräckligt.

Jag tänker också på det mod min kära Elisabeth Ohlson visade under hela sitt liv, ödmjukt men rakryggt vandrande genom spott och spe, för att åstadkomma förändring – inte minst av Svenska kyrkans syn på homosexualitet."

/Berit Linden

Nytt nätverk

Hur kommer kvinnohistorisk och genushistorisk forskning ser ut i framtiden? Vilka är dagens utmaningar för arkiv och forskare? Detta är utgångspunkten för ett nytt nätverk, initierad av KvinnSam, Göteborgs universitetsbibliotek, där vi bl a hittar Elin Wägners samlingar. Sällskapet styrelseledamot Dagmar Brunow, professor i filmvetenskap vid Linnéuniversitetet, deltog:

"Detta är ett viktigt initiativ som för samman forskare och arkiv. Vi måste förstå vår historia för att kunna gestalta framtiden, detta nätverk är ett bra sätt att skapa en dialog."

/Dagmar Brunow

Red. välkomnar bidrag till nästa Bergsluft före 1/3 2025

EW-sällskapet: Bg 645-0126, Swish 1234425021

Bergslufts red:

Marianne Enge Swartz (mes)

Tel: 073 557 0118, menge.swartz@gmail.com

Ann-Margreth Willebrand (AMW)

Tel: 072 7277 440, amwillebrand@hotmail.com

